

KRÚDY BALATONFÜREDEN

Tegnap este a balatonfüredi SZOT szanatórium sétányán — a Veszprém megyei hetek keretében — ünnepélyesen leleplezték Krúdy Gyula emléktábláját. Az író ugyanis betegsége idején huzamosabb időt töltött a füredi szívkorházban. Erről az időszakról szól az alábbi részlet Krúdy Zsuzsa író nő „Apám, Szindbád” című regényéből.

Az 1926-os év igen szomorúan végződött. Apám, aki már az ősszel elkezdett betegeskedni — súlyos állapotban a Liget-szanatóriumba került. (Lévy Lajos főorvosnak kellett erélyesen fellépnie, míg megengedték, hogy beszállítsák.) Mája, gyomra, de főleg szíve ment tönkre, s az orvosok még az írástól is eltiltották. Akkor írja egy falatka papírra, a következő szívbe markoló sorokat: „Istenem, mi lesz velünk, ha nem tudok többet írni?” Betegágyából SOS jeleket küld az Athenaeum és a Franklin Társulathoz:

„Tekintetes Igazgatóság! Mostani egészségem válságos állapotában, a Liget-szanatóriumban elhatároztam végre, életem irodalmi munkássága felett végleges rendet csinállok...” A levelekben, melyeket anyámnak diktált, emlékezetből felsorolja a két-két kiadónál eddig megjelent könyveit, majd így folytatja: „A könyveknek pontos jegyzékét azért nem adhatom, mert mozdulatlanságra kárhozhatva fekszem egy szanatóriumi ágyon, de már a felsoroltakból is látható, hogy évtizedes irodalmi munkálkodásomnak jelentékeny részét teszik. A tisztelt Társaság nem hajlandó azokból többszöri felszólalásomra sem újabb kiadást adni, lefoglalta magának könyveimet és nem hajlandó újabb könyveket vásárolni tőlem, aki mégis csak a munkáimból élek. De nem hajlandó a felsorolt könyvek kiadói jogáról sem lemondani anélkül, hogy a legcsekélyebb kárpótlást adná ezért nekem. — Meg vagyok kötözve, mint egy ember, akit az erdő elhagyott részében a fa derekához kötözték... Most már nem pénzről van szó tisztelt Társaság, hanem jogról, írói jogról, amelyet szegény, kihasznált író társaim miatt is kénytelen vagyok érvényesíteni.”

A Franklin elutasítja, az Athenaeum küld valamennyi pénzt, de így is kétségbeesítő helyzetben vagyunk. Apám, közel három hónapig fekszik betegen, dolgozni sem tud. Tartalékunk semmi, adósságunk tengernyi. Anyám, ha csak teheti, mellette van. Géppel írt felhívást bocsájtunk ki a Tegnapok ködlovagjainak amatőr kiadására. Ára 10 pengő, amely illusztrálva és az író dedikációjával jelenik meg tavaszkor. (Az egyik megmaradt íven egész kézírásával a következő áll: „Tarján Vilmos barátomnak szíves figyelmébe” és „Kérem Barátaim érdeklődését”. A derék Tarján valóban sok színész, művész előfizetését megszerezte a reménybeli könyvre.

Ha már nem írhatott, annál többet olvasott. Turgenev, Lermontov, Puskin, Dosztojevszkij, Dickens feküdt éjjeli-szekerényén, no meg egy sereg történelmi könyv. (Még betegen is készült Mohács című regényének folytatására, ezért tanulmányozta Szapolyai János korát.)

Az orvosok, s főleg Lévy doktor gondos és szeretetteljes ápolására apám március közepére lassan erőre kapott. Utókúrára Balatonfüredre küldték, mert remélték, hogy a híres szívfürdő neki is jót tesz. Vele mentünk, bár fogalmunk sem volt, hogy miből fogunk ott megélni? Füreden megint rosszabbul lesz. Olyan erőtlén, hogy anyám öltözteti, mindenková kísérgeti. Irtózatos erőfeszítésekkel kezd újból írni. Füredi vonatkozású írásait, szorgalmasan küldözgeti a pesti lapokhoz: A szívbasos éjszakája, Szenvedélyes fürdővendég, Blaháné meséi, Tihanyi emlék, A bújdosó költő (Jókai), A szívnek is meg kell adni a magáét, A hercegnők menekülése, A balatoni szívhalászat, Senki szigete, Egy régi ház pénztárosa. Anyám gyakran utazik fel Pestre, a kiadókhoz, újságokhoz pénzért. A szálloda, az ellátás drága a mi zsebünkhöz képest. A bajt még tetézte, hogy én szemérmességem kapok, s kitiltanak Füredről. Anyám kénytelen a szigetre hazavinni. Hetekig Pest és Füred közt pendlizik. Közben levelek, táviratok jöttek-mentek köztünk.

Szindbád Füredről felkeresi levelével egy-két jó emberét. Tábori Kornél így válaszol a hozzáfrottakra: „Bp., 1927. április 20. Kedves Barátom! Köszönöm azt a szép órát, amelyet a „Zoltánka” szerzett. Amikor előadták, külföldön jártam, és ezért csak most élvezhettem. Igazán stilszerű és artisztikus ötlet volna, ha Füreden eljátsszanák... szeretettel híved: Tábori Kornél. Nemsokára meglátogatlak, egyébről akkor.”

Szép Ernő, a hú barát így ír: „Édes kedves Gyulám, megkaptam bús kis leveled, köszönöm, hogy eszedbe jutottam, és nagyon sajnálom, hogy nem szolgálhattalak úti fellegtársad gyanánt. Drágám, könyörgöm, ne mozdulj Füredről, úgy érzem, ott minden jobb szándékok ellenére is meg fogsz hamar gyógyulni, s megint a régi Czája János leszel, ha visszajössz.

Igérem nem Neked, magamnak, hogy két héten belül legalább két napra lemegyek Füredre, isten ments, hogy addig Pestre szökjél előlem, ahol soha sem tudunk találkozni! Sőt Kállay Pista is fogadkozott, hogy időt és dohányt szakít, hogy megvizitelhessen ott helyben Füreden! Itt különben is rettenetes csúnya idő van, jégeső, köd, szárazság, sáska, filoxera, földrengetés és szesztilalom. Várjál mondom, én is menekülök, csak szeret várok. Csókol: Ernőd.”

Nagy bajunkban, nyomorunkban különösen két ember állt mellénk: a Füreden tartózkodó, halálos beteg Szenes Béla író, aki fűhöz-fához szaladgált, hogy segítsen rajtunk és L. M. Krúdy ifjúkori jóembere, földije, aki így ír Bencs Kalmánnak, Nyíregyháza polgármesterének, anyagi támogatást kérve számára: „Szülővárosunknak büszkesége, Krúdy Gyula, nemzeti irodalmunk legkiválóbb reprezentánsa, hosszú hónapok óta súlyos beteg. Néhányan, kevesen, irtózatos megpróbáltatásai, testi és lelki szenvedései közepette hűségesen állottunk mellette, hogy földink, ez az istenadta nagy tehetség, legalább a kór-ágyán ne érezze elhagyatottságát, az anyagi gondok nyomasztó súlyát, és hiányát mindannak, amik válságos állapotának elengedhetetlen szükségletei. A Liget-szanatóriumban ápoltattuk, ahol orvosai már-már lemondtak életéről, majd Balatonfüredre küldtük néhány heti üdülésre. Mi szabolcsiak, sajnos kevesen, Krúdy Gyula régi barátai, a saját erőnkől minden elképzelhető formában igyekszünk az élettől búcsúzóni nyírségi költő rendelkezésére állani, miután szegény Gyulánk már nem tud olyan példátlan szorgalommal dolgozni, mint eddig, és írónak lenni különben is ma boldogtalan, anyagi sikerekkel nem kecsegtető pálya Magyarországon.”

Azonban minden hiába, pénz hiányában apámnak haza kell jönnie Füredről, s újból megkezdődik a robot, a hajsza a megélhetésért.